Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych

mgr Łukasz Wójtowicz

Poziom kompetencji cyfrowych a bezrobocie w subregionie radomskim

Autoreferat rozprawy doktorskiej

Promotor:
dr hab. Aleksander Lotko
prof. nadzw. UTH Rad.

Radom 2018

Spis treści

1. Plan pracy 5
2. Uzasadnienie wyboru tematu 7
3. Cel, teza i hipotezy badawcze 10
4. Metody badawcze i zakres badań 12
5. Struktura pracy 15
6. Wkład własny autora 17
7. Wyniki badań 18
8. Bibliografia 23

1. Plan pracy

Wstęp **7**

1. Rozdział. Wprowadzenie do problematyki bezrobocia **17**

1.1. Definicje i rodzaje bezrobocia 18

1.2. Tło historyczne problemu bezrobocia w Polsce 30

1.3. Przyczyny i skutki bezrobocia 33

1.4. Bezrobocie w subregionie radomskim w aspekcie kompetencji cyfrowych 40

2. Rozdział. Ekonomiczno-społeczny aspekt technologii informatycznych **51**

2.1. Kompetencje społeczne a kompetencje cyfrowe 52

2.2. Sektor teleinformatyczny we współczesnej gospodarce 61

2.3. Strategia „Europa 2020" i wskaźniki realizacji Europejskiej Agendy Cyfrowej 66

2.4. Bariery korzystania z nowoczesnych technologii i wykluczenie cyfrowe 74

3. Rozdział. Syndrom wypalenia zawodowego **81**

3.1. Definicje wypalenia zawodowego 82

3.2. Determinanty wypalenia zawodowego 87

3.3. Powstawanie i przejawy syndromu wypalenia zawodowego 93

3.4. Przeciwdziałanie syndromowi wypalenia zawodowego 100

4. Rozdział. Metodyka badania empirycznego **111**

4.1. Prezentacja wykorzystanych metod 111

4.2. Organizacja badań 113

4.3. Prezentacja struktury próby 118

5. Rozdział. Dyskusja wyników badań w zakresie kompetencji cyfrowych **123**

5.1. Rozkłady zmiennych obserwowalnych w zakresie kompetencji cyfrowych 123

5.2. Analiza zróżnicowania poziomu kompetencji cyfrowych względem charakterystyki próby 135

5.3. Czynnikowy model kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych 154

5.4. Analiza zróżnicowania czynników modelu kompetencji cyfrowych ze względu na strukturę próby 159

6. Rozdział. Dyskusja wyników badań w zakresie syndromu wypalenia zawodowego **179**

6.1. Rozkłady zmiennych obserwowalnych w zakresie syndromu wypalenia zawodowego . 179

6.2. Analiza zróżnicowania czynników opisujących poziom syndromu wypalenia zawodowego względem charakterystyki próby 193

6.3. Czynnikowy model syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych 215

6.4. Analiza zróżnicowania czynników modelu syndromu wypalenia zawodowego ze względu na strukturę próby 221
Zakończenie 241
Podsumowanie 241
Wnioski z badania empirycznego 242
Ograniczenia badawcze 247
Dalsze kierunki badań 249
Bibliografia 250
Spis tabel 262
Spis rysunków 269
Załączniki 274

2. Uzasadnienie wyboru tematu

Zmiany społeczno gospodarcze wynikające z postępującej globalizacji, które dokonały się na przełomie XX i XXI wieku, przyczyniły się do rozwoju gospodarki elektronicznej (cyfrowej) i społeczeństwa informacyjnego, charakterystycznych dla ponowoczesnej rzeczywistości. Zmiany w strukturze sektora przemysłowego i usługowego, automatyzacja wielu procesów powodują, że zjawisko bezrobocia jest nieodłącznym elementem i ważnym problemem dzisiejszej gospodarki. Rosnące wymagania w zakresie profesjonalizmu pracowników, zwłaszcza w branżach opartych na wiedzy, powodują, że znaczenie czynnika ludzkiego stale wzrasta. Wysoko wykwalifikowani i dobrze umotywowani pracownicy są dziś jednymi z najważniejszych czynników konkurencyjności. Stąd też rozwój każdego przedsiębiorstwa jest w dużym stopniu uzależniony od wykorzystania nowych technologii i innowacyjnych rozwiązań przez pracowników, posiadających odpowiednie kwalifikacje i kompetencje, w tym cyfrowe oraz społeczne. Kluczowe jest tu pozyskiwanie jak najlepiej wykwalifikowanego personelu. Pracodawcy zatrudniają pracowników bazując na wielu przesłankach. Ważne są nie tylko kwalifikacje, ale także szeroki, odpowiedni zestaw umiejętności (interpersonalnych, analitycznych i cyfrowych), cechy osobowości oraz czynniki demograficzne. Kwalifikacje wraz z kompetencjami stanowią o szansie zaistnienia na rynku pracy. Rosnące znaczenie kompetencji i umiejętności w grze rynkowej, sformułowane przez G. Stalka, P. Evansa i L.E. Hulmana jako „reguły konkurowania dzięki umiejętnościom" świadczą o randze ich posiadania[1].

Te czynniki stanowią często główne elementy przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw. Jednak rozwój technologiczny oraz powszechne zastosowanie komputerów i maszyn, będących w stanie wykonywać pracę bez bezpośredniego nadzoru człowieka, prowadzą w konsekwencji do spadku zapotrzebowania na pracę. To zjawisko obejmuje już nie tylko pracowników fizycznych, ale i umysłowych, takich jak urzędnicy czy analitycy[2].

Pomimo, iż obecna stopa bezrobocia w Polsce jest najniższa od dwudziestu lat i ma tendencje malejącą, to, biorąc pod uwagę strategię rozwoju kraju, nadal kluczowe jest kształcenie w kierunku kompetencji cyfrowych, których posiadanie eliminuje problem wykluczenia cyfrowego, dotykającego często osób starszych i osób pochodzących z obszarów o słabo rozwiniętej infrastrukturze teleinformatycznej. Dodatkowo kształtowanie odpowiednio wysokiego poziomu kompetencji cyfrowych jest również warunkowane sytuacją emocjonalną jednostki.

---

[1] G. Stalk, P.Evans, L.E. Shulman, *Competing on capabilities: The new rules of corporate strategy*, Harvard Business Rewiev, March-April 1992, s. 62-63.

[2] K. Prandecki, *Rewolucja informacyjna – wyzwania przyszłości, Strategie rozwoju obszarów kluczowych dla polskiego społeczeństwa*, PTE 2015, nr 2, s.108.

Osoby długotrwale pozostające bez pracy, jak również wypalone zawodowo, wykazują się niechęcią w pozyskiwaniu nowych kompetencji, a w szczególności takich, które nie są związane wykonywanym poprzednio zawodem. Samo wypalenie zawodowe najczęściej odnotowuje się u osób mocno zaangażowanych emocjonalnie i osobowościowo we własną pracę. Narażone na nie są w szczególności osoby, które po długim okresie pracy, zostają zwolnione. Stan ten powoduje wiele zaburzeń związanych z uprzednią nadmierną eksploatacją zasobów ludzkich, w tym umiejętności i wiedzy, a w konsekwencji psychiki uczestników procesów pracy[3].

Jak wspomniano, w literaturze przedstawia się wiele przykładów wykorzystania kompetencji cyfrowych we współczesnej gospodarce w celu odnalezienia się na rynku pracy, a także sposobów zapobiegania wypaleniu zawodowemu u pracowników. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że brak tu przykładów wzajemnych relacji pomiędzy kompetencjami cyfrowymi a syndromem wypalenia zawodowego i ich wpływu na kształtowanie się bezrobocia. Analiza rozpraw doktorskich, będących w ostatnim czasie przedmiotem obron na polskich uczelniach wyższych, prowadzi do wniosku, że w tematyce rynku pracy i bezrobocia analizowano i próbowano rozwiązać między innymi następujące problemy:

- efektywności aktywnych programów rynku pracy w ujęciu regionalnym[4],
- modelowego ujęcia zasobami ludzkimi na rynku pracy[5],
- aktywizacji zawodowej bezrobotnych[6],
- aktywnej polityki rynku pracy w wymiarze regionalnym[7],
- korzyści z zatrudnienia[8],
- determinant aktywności zawodowej kobiet[9],
- prawnych zagadnień rynku pracy[10],

---

[3] R. Haffer, *Metody i narzędzia pomiaru zasobów wiedzy i oceny poziomu zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach*, [w:] M. J. Stankiewicz (red.), *Zarządzanie wiedzą jako kluczowym czynnik międzynarodowej konkurencyjności przedsiębiorstwa,* Dom Organizatora, Toruń 2006, s. 162-182.

[4] A. Buchwald, *Efektywność aktywnych programów rynku pracy w Polsce. Ujęcie regionalne*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2009.

[5] T. Telep, *Model zarządzania zasobami ludzkimi na lokalnym rynku pracy*, niepublikowana rozprawa doktorska, Politechnika Poznańska, 2014.

[6] M. Gizińska, *Aktywizacja zawodowa bezrobotnych w województwie zachodniopomorskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, 2015.

[7] M. Cutter, *Aktywna polityka rynku pracy w województwie dolnośląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2011.

[8] T. Gajderowicz, *Korzyści z zatrudnienia: dekompozycja i wycena*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, 2015.

[9] B. Bobrowicz, *Determinanty aktywności zawodowej i domowej kobiet: alokacja czasu*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, 2010.

[10] Ł. Kasprowicz, *Rynek pracy w Polsce. Aspekty prawne*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie, 2015.

- prawno-społecznych problemów bezrobocia wśród ludzi młodych na rynku pracy[11],
- bezrobocia na obszarach wiejskich i sposobów jego ograniczania[12],
- roli małych przedsiębiorstw w rozwiązywaniu problemu bezrobocia na obszarach wiejskich[13],
- oddziaływań społeczno-edukacyjnych urzędów pracy w celu zmniejszania bezrobocia[14],
- edukacji prozawodowej jako narzędzia ograniczania bezrobocia[15],
- patologii jako skutku bezrobocia[16],
- roli elastycznych form zatrudnienia w kształtowaniu rynku pracy[17],
- relacji kosztów pracy i zatrudnienia[18],
- instrumentów przeciwdziałania bezrobociu w Polsce w okresie transformacji[19],
- skuteczności funduszy europejskich w zwalczaniu bezrobocia[20],
- ekonomicznych i społecznych determinant zmian w strukturze bezrobocia[21],
- efektywności programów przeciwdziałaniu bezrobociu w ujęciu regionalnym[22].

Wykazana, istniejąca luka badawcza stanowiła dla autora główną motywację podjęcia badań poświęconych temu zagadnieniu. Jest ona szczególnie widoczna w literaturze polskiej, gdzie każdy aspekt jest badany osobno i brak jest kompleksowego ujęcia problemu. W żadnej z analizowanych dysertacji nie rozważano bowiem łącznie zależności pomiędzy bezrobociem, kompetencjami cyfrowymi i syndromem wypalenia zawodowego.

---

[11] I. Adamczak, *Prawno-społeczne problemy bezrobocia wśród ludzi młodych na współczesnych rynkach pracy*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2011.
[12] M. Niewęgłowski, *Bezrobocie na obszarach wiejskich regionu siedleckiego i możliwości jego ograniczania*, niepublikowana rozprawa doktorska, Akademia Podlaska w Siedlcach, 2002.
[13] A. Rak, *Rola małych firm w rozwiązywaniu problemów bezrobocia wiejskiego*, Akademia Podlaska w Siedlcach, 2006.
[14] B. Kołodziej, *Kluby pracy w strategii oddziaływań społeczno-edukacyjnych powiatowych urzędów pracy w województwie śląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, 2008.
[15] I. Wiśniewski, *System edukacji prozawodowej jako czynnik kształtujący sytuację na rynku pracy na przykładzie województwa opolskiego*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2016.
[16] A. Stańczyk, *Patologia społeczna jako skutek bezrobocia*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2014.
[17] M. Wysocka, *Rola elastycznych form zatrudnienia w kształtowaniu regionalnego rynku pracy*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2016.
[18] M. Gawron, *Koszty pracy a zatrudnienie w Polsce w latach 1999-2008*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2016.
[19] B. Godlewska-Bujok, *Kształtowanie instrumentów przeciwdziałania bezrobociu w Polsce w okresie transformacji*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, 2011.
[20] M. Kędra-Podlipniak, *Skuteczność Europejskiego Funduszu Społecznego w zwalczaniu bezrobocia w Radomiu i powiecie radomskim w latach 2004-2007*, niepublikowana rozprawa doktorska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2013.
[21] M. Pilc, *Ekonomiczne i społeczne determinanty zmian w poziomie i strukturze bezrobocia w Polsce w latach 1993-2012*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, 2014.
[22] U. Tylec, *Efektywność programów przeciwdziałania bezrobociu w województwie śląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Politechnika Częstochowska, 2011.

3. Cel, teza i hipotezy badawcze

W wyniku przeprowadzonej analizy literatury przeanalizowano aspekt bezrobocia, poziom kompetencji cyfrowych oraz poziom syndromu wypalenia zawodnego, a także zweryfikowano jak poziom kompetencji cyfrowych i syndrom wypalenia zawodowego wpływają na poziom bezrobocia w subregionie radomskim oraz jakie czynniki różnicują ten wpływ.

W pracy podjęto następujący **problem badawczy**:

P: Jak kompetencje cyfrowe i syndrom wypalenia zawodowego wpływają na kształtowanie się bezrobocia w subregionie radomskim oraz jakie czynniki różnicują ten wpływ?

To ogólne zagadnienie rozłożono na **szczegółowe problemy badawcze**:

P1: Jaki jest poziom kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych?

P2: Jak charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują poziom ich kompetencji informacyjnych i informatycznych?

P3: Jaka jest charakterystyka wymiarowa kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych?

P4: Jakie formalne charakterystyki osób bezrobotnych różnicują czynniki określające wielowymiarową strukturę kompetencji cyfrowych?

P5: Jaki jest poziom syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych?

P6: Jak charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują objawy syndromu wypalenia zawodowego?

P7: Jaka jest charakterystyka wymiarowa syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych?

P8: Jakie formalne charakterystyki osób bezrobotnych różnicują czynniki określające wielowymiarową strukturę syndromu wypalenia zawodowego?

W związku z podjęciem próby uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania - problemy badawcze, określono cele pracy.

Cel główny dysertacji był następujący:

C: Zbadanie, jak kompetencje cyfrowe i syndrom wypalenia zawodowego wpływają na kształtowanie się bezrobocia w subregionie radomskim oraz jakie czynniki różnicują ten wpływ.

Natomiast za **cele szczegółowe** przyjęto:

C1: Pomiar poziomu kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych.

C2: Zbadanie zróżnicowania kompetencji informacyjnych i informatycznych u osób bezrobotnych ze względu na ich formalne charakterystyki.

C3: Identyfikację czynnikowego modelu charakterystyki wymiarowej kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych.

C4: Zbadanie zróżnicowania czynników określających wielowymiarową strukturę kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych ze względu na ich formalne charakterystyki.

C5: Pomiar syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych.

C6: Zbadanie zróżnicowania objawów syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych ze względu na ich formalne charakterystyki.

C7: Identyfikację czynnikowego modelu charakterystyki wymiarowej syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych.

C8: Zbadanie zróżnicowania czynników określających wielowymiarową strukturę syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych ze względu na ich formalne charakterystyki.

W związku z tym postawiono **tezę pracy**, która mówi, że:

T: Kompetencje cyfrowe i syndrom wypalenia zawodowego wpływają na kształtowanie się bezrobocia w subregionie radomskim i są różnicowane przez formalne charakterystyki osób bezrobotnych.

Tezę zdekomponowano na następujące **osiem hipotez** badawczych:

H1: Poziom kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych jest przeciętny.

H2: Charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują ich poziom kompetencji informacyjnych i informatycznych.

H3: Poziom kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych ma strukturę wielowymiarową, którą można przedstawić w postaci modelu czynnikowego.

H4: Charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują poziom czynników określających wielowymiarową strukturę kompetencji cyfrowych.

H5: U osób bezrobotnych występują objawy syndromu wypalenia zawodowego.

H6: Charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują objawy syndromu wypalenia zawodowego.

H7: Syndrom wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych ma strukturę wielowymiarową, którą można przedstawić w postaci modelu czynnikowego.

H8: Charakterystyki formalne osób bezrobotnych różnicują poziom czynników określających wielowymiarową strukturę syndromu wypalenia zawodowego.

Tak postawione hipotezy w pracy zweryfikowano empirycznie.

4. Metody badawcze i zakres badań

W tabeli 1 zawarto holistyczny proces przeprowadzonej procedury badawczej, która składała się z czternastu etapów. Po lewej stronie tabeli podano numer etapu procedury. W drugiej kolumnie zostały zawarte zadania, które zostały wykonane, natomiast w prawej części tabeli zostały przedstawione metody, techniki, oraz narzędzia wykorzystane do realizacji zadań.

Tabela 1. Procedura badawcza

L.p.	Zadanie	Metody, techniki, narzędzia
1	Konceptualizacja obszaru badań: identyfikacja problemu badawczego i luki badawczej, określenie problemów badawczych, celów i hipotez.	Krytyczna analiza literatury, obserwacja rzeczywistości gospodarczej, opis.
2	Dobór zmiennych i opracowanie narzędzia badawczego.	Krytyczna analiza literatury, w szczególności kompetencji cyfrowych, autorski kwestionariusz ankiety.
3	Dobór próby.	Wzór na liczebność próby, poziom ufności α=95%, błąd β=5%, liczebność n=381.
4	Przeprowadzenie badania empirycznego.	Ankieta tradycyjna (kwestionariusz drukowany).
5	Analiza struktury próby.	Wykresy słupkowe, tabele, opis.
6	Pomiar i ocena poziomu kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych w subregionie radomskim. Analiza statystyk opisowych i rozkładów zmiennych obserwowalnych.	Miary tendencji centralnej (średnia) i dyspersji (odchylenie standardowe), histogramy, opis.
7	Analiza zróżnicowania czynników określających poziom kompetencji cyfrowych względem formalnych charakterystyk osób bezrobotnych w subregionie radomskim.	Tabele i wykresy przestawne, testowanie hipotez: testy ANOVA Kruskala-Wallisa i U Manna-Whitney'a, α=95%, opis.
8	Budowa czynnikowego modelu kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych w subregionie radomskim.	Eksploracyjna analiza czynnikowa.

9	Identyfikacja i ocena dopasowania oraz rzetelności modelu kompetencji cyfrowych.	Liczba czynników (test osypiska Cattella), przypisanie zmiennych do czynników (ładunki czynnikowe), odsetek wyjaśnianej wariancji, rzetelność skal pomiarowych (α Cronbacha).
10	Pomiar i ocena poziomu syndromu wypalenia zawodowego osób bezrobotnych w subregionie radomskim. Analiza statystyk opisowych i rozkładów zmiennych obserwowalnych.	Miary tendencji centralnej (średnia) i dyspersji (odchylenie standardowe), histogramy, opis.
11	Analiza zróżnicowania czynników określających poziom syndromu wypalenia zawodowego względem formalnych charakterystyk osób bezrobotnych w subregionie radomskim.	Tabele i wykresy przestawne, testowanie hipotez: testy ANOVA Kruskala-Wallisa i U Manna-Whitney'a, α=95%, opis.
12	Budowa czynnikowego modelu syndromu zawodowego osób bezrobotnych w subregionie radomskim.	Eksploracyjna analiza czynnikowa.
13	Identyfikacja i ocena dopasowania oraz rzetelności modelu syndromu wypalenia zawodowego.	Liczba czynników (test osypiska Cattella), przypisanie zmiennych do czynników (ładunki czynnikowe), odsetek wyjaśnianej wariancji, rzetelność skal pomiarowych (α Cronbacha).
14	Wyciągnięcie wniosków.	Synteza.

Źródło: opracowanie własne.

Dobór próby badawczej miał charakter celowy. Obejmował swoim zakresem osoby bezrobotne z subregionu radomskiego. Badanie było przeprowadzone metodą ankietową anonimową audytoryjną, gdzie kwestionariusze ankietowe trafiły bezpośrednio do rąk respondentów, którzy odpowiadali pisemnie na zawarte w nich pytania[23]. Badaniem objęto 400 osób bezrobotnych z subregionu radomskiego. Celem badania była analiza poziomu kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych oraz poziomu ich wypalenia zawodowego. Badanie zostało przeprowadzane w okresie 01.03.2017 – 31.03.2017 na terenie miasta Radom przed Powiatowym Urzędem Pracy. 19 ankiet zostało niepoprawnie wypełnionych i nie mogły zostać uwzględnione do

[23] S. Kaczmarczyk, *Badania marketingowe. Metody i techniki,* Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 173-183.

dalszych badań. Spośród uzyskanych odpowiedzi, dalszej analizie poddano 381 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy ankietowych.

Wybór takiej metody został dokonany z następujących przyczyn:

- niskie koszty badania,
- stosunkowo krótki czas pozyskiwania danych,
- niski poziom błędu spowodowanego wpływem osoby przeprowadzającej ankietę,
- szybkość dotarcia do wybranej grupy docelowej,
- poczucie anonimowości u respondenta.

Do badania empirycznego wykorzystano autorski kwestionariusz ankietowy, składał się z 48 pytań. Pierwszą część kwestionariusza stanowiła metryka (6 pytań). Badanymi zmiennymi metryczkowymi były: płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, staż pracy, czas pozostawania bezrobotnym. Druga część kwestionariusza została podzielona na dwie kategorie. Najpierw badano syndrom wypalenia zawodowego. W celu jego zbadania wykorzystano 22 zmienne. Następnie badano poziom kompetencji cyfrowych. W celu jego zbadania wykorzystano 20 zmiennych. W obydwu kategoriach został uwzględniona 7-stopniowa skala Likerta.

5. Struktura pracy

Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny. Składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i rysunków, streszczenia oraz załącznik z kwestionariuszem ankiety.

We wstępie dysertacji scharakteryzowano podjęty w pracy problem badawczy i cel rozprawy doktorskiej, sformułowano cele szczegółowe, z których powstało osiem hipotez badawczych, składających się na tezę.

Pierwszy rozdział stanowi wprowadzenie do problematyki bezrobocia. W rozdziale przeanalizowano tematykę aspekty bezrobocia w piśmiennictwie naukowym. Składa się on z czterech podrozdziałów, w których autor dokonał dogłębnej analizy porównawczej różnych definicji rodzajów i klasyfikacji bezrobocia. Dalej przedstawiono tło historyczne tego problemu w Polsce. Następnie przeanalizowano i dokonano klasyfikacji przyczyn i skutków bezrobocia. Rozdział kończy się analizą danych statystycznych bezrobocia w subregionie radomskim w aspekcie kompetencji cyfrowych.

Drugi rozdział poświęcony został problematyce gospodarki elektronicznej w ujęciu techniczno-ekonomicznym. Składa się on z czterech podrozdziałów, w których dokonano porównania kompetencji społecznych i kompetencji cyfrowych. Dalej przedstawiono kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego i sektora teleinformatycznego we współczesnej gospodarce, uwzględniając Strategię „Europa 2020", a także wskaźniki realizacji Europejskiej Agendy Cyfrowej. Rozdział kończy się analizą barier korzystania z nowoczesnych technologii stanowiących przyczynek wykluczenia cyfrowego.

Trzeci rozdział poświęcono charakterystyce syndromu wypalenia zawodowego. Składa się on z czterech podrozdziałów, w których poddano analizie krytyczniej różne aspekty definiowania syndromu wypalenia zawodowego. Dalej dokonano weryfikacji i oceny głównych przyczyn przejawów powstawania tego zjawiska. Rozdział kończy się analizą działań zapobiegawczych temu problemu.

Rozdział czwarty to metodyka badań i struktura próby badawczej. Składa się on z trzech podrozdziałów. W pierwszym podrozdziale została zaprezentowana metodyka dalszych badań, zaś w drugim organizacja przeprowadzonych badań. Zaś w podrozdziale trzecim opisano, uzyskane rozkłady próby badawczej.

Rozdział piąty zawiera dyskusję wyników badania empirycznego. Zawiera on cztery podrozdziały. Pierwszy podrozdział składa się ze statystyk opisowych oraz rozkładów zmiennych obserwowalnych. Dalej dokonano analizy zróżnicowania poziomu kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych w subregionie radomskim, ze względu na strukturę próby badawczej. Dzięki uzyskanym pomiarom autor sformułował czynnikowy model kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych. Rozdział kończy się analizą zróżnicowania modelu kompetencji cyfrowych ze względu na strukturę próby.

Treść rozdziału szóstego obejmuje dyskusję wyników badania empirycznego ze względu na poziom syndromu wypalenia zawodowego. Zawiera on cztery podrozdziały. Pierwszy podrozdział składa się ze statystyk opisowych oraz rozkładów zmiennych obserwowalnych. Dalej dokonano analizy zróżnicowania poziomu syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych w subregionie radomskim, ze względu na strukturę próby badawczej. Dzięki uzyskanym pomiarom możliwa była identyfikacja czynnikowego modelu syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych. Rozdział kończy się analizą zróżnicowania modelu syndromu wypalenia zawodowego ze względu na strukturę próby.

6. Wkład własny autora

W trakcie przygotowywania pracy korzystano z literatury naukowej przedmiotu, witryn internetowych, danych statystycznych, raportów oraz ustaw. Dodatkowo przeprowadzona została analiza wyników badania własnego i raportów CBOS-u i GUS-u. Główny nacisk został położony na weryfikację poziomu kompetencji cyfrowych jak również syndromu wypalenia zawodowego u osób subregionu radomskiego.

Wkład własny autora pracy obejmuje:

- analizę krytyczną literatury polskiej i zagranicznej,
- analizę porównawczą literatury przedmiotu,
- opracowanie metodyki badania i dobór narzędzi statystycznych,
- opracowanie kwestionariusza ankiety wykorzystanego w badaniu empirycznym,
- przeprowadzanie badania ankietowego na terenie subregionu radomskiego techniką ankiety tradycyjnej,
- statystyczne opracowanie wyników uzyskanych z wykorzystaniem wykresów i tabel przestawnych, histogramów, miar statystyki opisowej i testów zróżnicowania (Kruskala-Wallisa i U Manna-Whitney'a),
- identyfikację poziomu kompetencji cyfrowych u osób bezrobotnych ze względu na kompetencje informatyczne i informacyjne,
- identyfikację poziomu syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych ze względu na triadę objawów wypalenia zawodowego tj. wyczerpanie emocjonalne, depersonalizacje oraz satysfakcji zawodowej,
- identyfikację modelu kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych z subregionu radomskiego,
- identyfikację modelu syndromu wypalenia zawodowego osób bezrobotnych z subregionu radomskiego,
- identyfikację poziomu kompetencji cyfrowych ze względu na trzy czynniki wchodzące w skład modelu,
- identyfikację poziomu syndromu wypalenia zawodowego ze względu na trzy czynniki wchodzące w skład modelu,
- wyciągnięcie wniosków, ich syntezę oraz wskazanie kierunków dalszych badań.

7. Wyniki badań

Podjętym w pracy problemem badawczym była weryfikacja, jak poziom kompetencji cyfrowych i syndrom wypalenia zawodowego wpływają na poziom bezrobocia w subregionie radomskim oraz jakie czynniki różnicują ten wpływ. Temu ogólnemu problemowi pod-porządkowano główny cel pracy. Cel dysertacji osiągnięto, stosując autorską metodykę badań. Najpierw, dla operacjonalizacji problemu, przeprowadzono intensywną kwerendę biblioteczną. Na tej podstawie zaprojektowano kwestionariusz badania ankietowego. Dane uzyskane z badania empirycznego opracowano wykorzystując różne narzędzia z zakresu statystyki opisowej i matematycznej, w szczególności graficzne rozkłady zmiennych (histogramy), miary tendencji centralnej i zróżnicowania, testy statystyczne służące wnioskowaniu w zakresie czynników różnicujących wartości zmiennych (Kruskala-Wallisa, U Manna-Whitney'a), a także wielowymiarową technikę eksploracyjną – analizę czynnikową, która pozwoliła odkryć strukturę badanych zjawisk. Prace nad rozwiązaniem opisanego problemu badawczego były spójne z przyjętym układem dysertacji, która składa się z trzech części: teoretycznej (rozdziały 1 - 3), metodycznej (rozdział 4), praktycznej (rozdziały 5-6).

Krytyczna analiza literatury, a także dostępnych danych statystycznych ze źródeł wtórnych, doprowadziła do następujących wniosków:

1. Stopa bezrobocia w Polsce, pomimo tendencji spadkowej i najniższej od ponad 20 lat, w ma istotne znaczenie dla kształtowania i upowszechniania opartej na wiedzy gospodarki cyfrowej.
2. Istnieją liczne projekty i programy mające na celu zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu, w szczególności dla osób bezrobotnych i starszych.
3. Wysoki poziom kompetencji cyfrowych wśród pracowników przyczynia się do osiągania przez przedsiębiorstwa przewagi konkurencyjnej i ogólnego wzrostu gospodarczego.
4. Ostra konkurencja na rynkach, w tym na rynku pracy, doprowadziła do stanu,
5. w którym syndrom wypalenia zawodowego stał się nieodłącznym elementem współczesnej gospodarki.
6. Niwelowanie objawów syndromu wypalenia zawodowego jest istotne z punktu widzenia interesów przedsiębiorców, jak również pracowników.
7. Syndrom wypalenia zawodowego może stanowić jedną z przyczyn adaptacyjności kompetencji cyfrowych.

Następnie, na podstawie statystycznej analizy wyników przeprowadzonego badania empirycznego, uzyskano następujące wnioski, sklasyfikowane zgodnie z przyjętymi hipotezami:

1. **W zakresie rozkładów zmiennych obserwowalnych opisujących kompetencje cyfrowe i syndrom wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych.** Analiza rozkładów zmiennych wskazuje na specyficzne zróżnicowanie wielu rozkładów ze względu na występowanie zarówno niskich, jak i wysokich wartości. Potwierdza to przypuszczenie, że część przebadanych ocenia poziom kompetencji cyfrowych i syndromu wypalenia zawodowego nisko, zaś inne stosunkowo wysoko. Uzyskane rozkłady w wielu przypadkach są dwumodalne.
2. **W zakresie analizy struktury próby.** Widoczne jest, że największy odsetek osób bezrobotnych, to osoby z terenów miejskich prawie 94% wszystkich przebadanych. Wśród osób bezrobotnych przeważały kobiety prawie 55% badanych. Co interesujące, osoby z podstawowym wykształceniem były najmniej liczną grupą, bo ich odsetek stanowił tylko nieco powyżej 19%. Również osoby z niskim stażem pracy stanowiły najmniejszą frakcję próby badawczej. Było to zaledwie 7 osób, co może wynikać to z faktu odbywania stażów i praktyk. Natomiast wśród osób poszukujących pracy dominowały osoby pozostające na rynku bez pracy w przedziale 1-6 miesięcy oraz 6-12 miesięcy, których było odpowiednio 138 i 133. Wydaje się, że jest normalne zjawisko bezrobocia frykcyjnego, mające swoje przyczyny w zmianach miejsca zamieszkania lub pracy.
3. **W zakresie pomiaru poziomu kompetencji cyfrowych**. Dla wszystkich zmiennych mierzących poziom kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych średnie oceny nieznacznie przewyższyły wartość 5 i mieściły się w przedziale <5,02; 5,50>. Świadczy to o tym, że wszystkie badane zmienne były ocenione „dość wysoko i spójnie". Najwyższe średnie wartości uzyskały zmienne odnoszące się do kompetencji informatycznych, spośród których najlepiej oceniono zmienną obsługa komputera - średnia dla niej wyniosła 5,50. Prawie równie wysoko zostały ocenione zmienne dotyczące korzystania z Internetu oraz obsługi smartfonu, dla których średnie wartości były identyczne i wyniosły 5,42. Wśród umiejętności informacyjnych najwyżej oceniona została zmienna numer 2 dotycząca świadomości, że nie wszystkie informacje w Internecie są wiarygodne. Średnia dla tej zmiennej wyniosła 5,29. Zmienna numer 3, dotycząca umiejętności telefonowania i komunikowania się przez Internet, została również wysoko oceniona przez badanych - średnia odpowiedzi dla tej zmiennej to 5.22.

Wszystkie te zmienne uzyskały średnią ocenę 5,07. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że mimo widocznych różnic na rysunku 5.1 to średnie ocen dla kompetencji informatycznych jak i informacyjnych plasowały się na zbliżonym poziomie. Zaledwie o jedną setną zostały wyżej ocenione kompetencje informatyczne, gdzie średnia ich wszystkich ocen wyniosła ponad 5,20 natomiast średnia ocen dla kompetencji informacyjnych wyniosła niemalże 5,19. W ten sposób **zweryfikowano hipotezę pierwszą (H1).**

4. **W zakresie zróżnicowania kompetencji cyfrowych ze względu na strukturę próby.** Pięć spośród sześciu rozważanych zmiennych różnicowało wszystkie badane kryteria. Czynnikami różnicującymi były: wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, staż pracy oraz czas pozostawania bezrobotnym. Jedna zmienna (płeć) różnicowała po jednym kryterium. Jeżeli chodzi o częstość zróżnicowania (analiza tabeli 5.20 w kolumnach), to kryterium kompetencji informacyjnych było różnicowane przez pięć czynników. Zaś kryterium kompetencji informatycznych było różnicowane przez wszystkie sześć czynników. **Zatem zweryfikowano hipotezę drugą (H2).**

5. **W obszarze identyfikacji modelu wielowymiarowej struktury kompetencji cyfrowych.** Wykorzystując eksploracyjną analizę czynnikową, zidentyfikowano model kompetencji cyfrowych. Model składał się z trzech czynników. Pierwszy czynnik jest ładowany przez zmienne obserwowalne o numerach 7-10 oraz 15-20. Ze względu na treść ładujących go zmiennych oraz wartości ładunków czynnikowych czynnik nazwano **„obsługa oprogramowania"**. Drugi czynnik jest ładowany przez zmienne o numerach 1-3. Nazwano go **„informacja i komunikacja"**. Ostatni czynnik, jest ładowany przez zmienne o numerach 11 i 12, stąd też nazwano go **„obsługa sprzętu komputerowego"**. **W ten sposób dowiedziono prawdziwości hipotezy trzeciej (H3).**

6. **W obszarze zróżnicowania poziomu czynników określających wielowymiarową strukturę kompetencji cyfrowych ze względu na strukturę próby.** Cztery spośród sześciu rozważanych zmiennych aż cztery różnicowały wszystkie badane kryteria. Różnicującymi czynnikami były: wiek, wykształcenie, staż pracy oraz czas pozostawania bezrobotnym. Następnie dwie zmienne, tj. płeć oraz miejsce zamieszkania różnicowały po dwa kryteria. Jeżeli zaś chodzi o częstość zróżnicowania, to wymiar *obsługa oprogramowania* (czynnik 1) był różnicowany przez sześć zmiennych. Z kolei wymiar *informacja i komunikacja* (czynnik 2) był różnicowany przez cztery czynniki.

Zaś *obsługa sprzętu komputerowego* (czynnik 3) była różnicowana przez wszystkie sześć zmiennych metryczkowych. **W ten sposób potwierdzono hipotezę czwartą (H4).**

7. **W zakresie pomiaru poziomu syndromu wypalenia zawodowego.** Dla wszystkich zmiennych określających poziom syndromu wypalenia zawodowego u osób bezrobotnych, średnie oceny przekroczyły wartość 2 i mieściły się w przedziale <2,53; 2,98>. Świadczy to o tym, że wszystkie badane zmienne były ocenione „raczej nisko i spójnie". Najwyższe średnie wartości uzyskały zmienne odnoszące się głównie do grupy zmiennych satysfakcji zawodowej, spośród których najwyżej oceniono zmienną dotyczącą *poczucie braku osiągnięcia celów*. Średnia dla tej zmiennej wyniosła 2,98. Równie wysoko oceniona została zmienna dotycząca *złudnego postrzegania odpowiedzialności*, gdzie średnia odpowiedzi wyniosła 2,96. Także zmienne *traktowanie problemów emocjonalnie i nerwowo* oraz *poczucie negatywnego wpływania na innych* uzyskały wysokie średnie oceny, które dla tych zmiennych były identyczne i wyniosły 2,94. **W ten sposób zweryfikowano zatem hipotezę piątą (H5).**

8. **W zakresie zróżnicowania poziomu syndromu wypalenia zawodowego ze względu na strukturę próby.** Trzy spośród sześciu rozważanych zmiennych różnicowały wszystkie badane kryteria, zgodne z modelem Maslach. Różnicującymi czynnikami były: wiek, wykształcenie i staż pracy osób bezrobotnych. Z kolei jedna zmienna, tj. miejsce zamieszkania, różnicowała dwa badane kryteria. Dalej tylko jedna zmienna (płeć) różnicowała po jednym kryterium. Natomiast zmienna czas pozostawania bezrobotnym nie różnicowała żadnej kategorii syndromu wypalenia zawodowego. Jeżeli chodzi o częstość zróżnicowania, to wyczerpanie emocjonalne było różnicowane przez pięć zmiennych, depersonalizacja przez trzy zmienne. Zaś kryterium satysfakcji zawodowej było różnicowane przez cztery zmienne metryczkowe. **Zatem zweryfikowano hipotezę szóstą (H6).**

9. **W obszarze identyfikacji modelu wielowymiarowej struktury syndromu wypalenia zawodowego.** Wykorzystując eksploracyjną analizę czynnikową, zidentyfikowano model syndromu wypalenia zawodowego. Model składał się z czterech czynników. Pierwszy czynnik jest ładowany przez zmienne o numerach 10-13. Ze względu na treść ładujących go zmiennych oraz wartości ładunków czynnikowych czynnik nazwano **„zobojętnienie"**. Drugi czynnik jest ładowany przez zmienne o numerach 1-6.

Nazwano go **„wyczerpanie"**. Trzeci czynnik ładują zmienne o numerach 19-22. Nazwano go **„frustracja"**. Ostatni czynnik jest ładowany przez zmienne o numerach 14-16 i ze względu na ich semantykę nazwano go **„depersonalizacja"**. **W ten sposób dowiedziono prawdziwości hipotezy siódmej (H7).**

10. **W obszarze zróżnicowania poziomu czynników określających wielowymiarową strukturę syndromu wypalenia zawodowego ze względu na strukturę próby.** Trzy spośród sześciu rozważanych zmiennych różnicowały wszystkie wyodrębnione czynniki – wymiary syndromu wypalenia zawodowego. Różnicującymi czynnikami były: wiek, wykształcenie oraz staż pracy. Dalej jedna zmienna, miejsce zamieszkania, różnicowała po dwa kryteria. Natomiast dla dwóch zmiennych, płeć oraz czas pozostawania bezrobotnym, wyników nie można uogólnić na populację osób bezrobotnych subregionu radomskiego. Jeżeli zaś chodzi o częstość zróżnicowania, to *zobojętnienie* (czynnik 1) był różnicowany przez trzy zmienne. Natomiast *wyczerpanie* (czynnik 2), *frustracja* (czynnik 3) oraz *depersonalizacja* były różnicowane przez wszystkie sześć zmiennych metryczkowych. **W ten sposób dowiedziono prawdziwości hipotezy ósmej (H8).**

Łącznie zweryfikowano zatem wszystkie postawione hipotezy badawcze. Tym samym udowodniono prawdziwość tezy.

8. Bibliografia

Akty prawne i dokumenty:

1. Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna
2. Dz. U. z 2017 r., poz. 1065, z późn. zm.
3. Dz.U. nr 99, poz. 1001.
4. Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu, „Europejska Agenda Cyfrowa" Bruksela, z dnia 26.8.2010, KOM(2010) 245 wersja ostateczna.
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006, COM(2011) 607, 2011/0268 (COD).
6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006, KOM(2011) 614 wersja ostateczna 2011/0275 (COD).
7. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006, Załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 (Dz. U. nr 166 poz. 1743.
8. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 r., Dz. U. nr 99, poz. 1001.
9. Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.

Literatura:

1. Adamczak I., *Prawno-społeczne problemy bezrobocia wśród ludzi młodych na współczesnych rynkach pracy*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu 2011.
2. Anczewska M., Świtaj P., Roszczyńska J., *Wypalenie zawodowe*, Postępy Psychiatrii i Neurologii, nr 14(2), 2005.
3. Argyle M, *Psychologia stosunków międzyludzkich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
4. Aronson E., Pines A.M., Kafry D., *Ausgebrannt*, Psychologie heute, Niemcy 1983.
5. Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
6. Bańka A., *Czynniki „wypalenia się" zawodowego u pracowników zajmujących się pomaganiem ludziom*, [w:] Bańka A. (red.): Bezrobocie. Podręcznik pomocy psychologicznej. Print-B, Poznań, 1992.
7. Basili C., *Theorems of information literacy*, [w:] C. Basili (red.), Information literacy at the crossroad of education and information policies in Europe, Instituto di Ricerca sull'Impresa e lo Sviluppo, Roma 2008.
8. Batorski D., Płoszaj A., *Diagnoza i rekomendacje w obszarze kompetencji cyfrowych społeczeństwa i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu w kontekście zaprogramowania wsparcia w latach 2014-2020*, EUROREG, Warszawa 2012.
9. Batorski D., Diagnoza społeczna 2011 – Korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych, 2011.
10. Batorski D., Zając J. (red.), *Między alienacją a adaptacją. Polacy w wieku 50+ wobec Internetu*, Raport Otwarcia Koalicji „Dojrz@łość w sieci", Warszawa 2010.
11. Begg D., Dornbusch R., Fischer S., *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
12. Begg D., *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1992.
13. Bobrowicz B., *Determinanty aktywności zawodowej i domowej kobiet: alokacja czasu*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2010.
14. Bochniarz P., Gugała K., *Budowanie i pomiar kapitału ludzkiego w firmie*, Poltext, Warszawa 2005.

15. Borowska – Kwasik Z., *Ekonomia*, Absolwent, Łódź 1995.
16. Brudnik M., *Burnout in physical training teachers,* A macro path of professional burnout, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, nr 34(2), 2004.
17. Brzeziński J., *Metodologia badań psychologicznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.
18. Buchwald A., *Efektywność aktywnych programów rynku pracy w Polsce. Ujęcie regionalne*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2009.
19. Budnikowski T., *Bezrobocie na świecie i w Polsce*, Instytut Zachodni, Poznań 2002.
20. Bugaj R., *Wielkie bezrobocie,* Gazeta Wyborcza 2000, z dnia 17 lipca.
21. Burisch M., *A longitudinal study of burnout: the relative importance of dispositions and experiences*, Work and Stress, nr 16, 2002.
22. Cattell R., *The Scree Test for the Number of Factors*, Multivariate Behavioral Research, nr 1, 1966.
23. Cherniss C., *Long-term consequences of burnout: An exploratory study*, Journal of Organizational Behavior, nr 13, 1992.
24. Chirkowska-Smolak T., *Organizacyjne czynniki wypalenia zawodowego*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, nr 4, 2009.
25. Cronbach L., *Coefficient alpha and the internal structure of tests*, Psychometrika, nr 16, 1951.
26. Cutter M., *Aktywna polityka rynku pracy w województwie dolnośląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław, 2011.
27. Cybulski L., *Bezrobocie w Polsce po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.
28. Dach Z., *Bezrobocie w okresie przemian systemowych gospodarki polskiej*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1993.
29. Danecka M., *Bezrobocie i instrumenty rynku pracy*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2005.
30. Daras T., Jerzak M., *Wpływ cech społeczno-demograficznych na możliwości znalezienia pracy*, Badanie na podstawie danych BAEL w latach 1993-2003, NBP, Materiały i Studia nr 189, Warszawa 2005.
31. Davies A., Fidler D., Gorbis M., *Future Work Skills 2020*, Institute for the Future for the University of Phoenix Research Institute, 2011.
32. Dembkowski S., Eldridge F., Hunter I., *Coaching kadry kierowniczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
33. Demerouti E., Bakker A.B., Nachreiner, Schaufeli F., *The Job Demands-Resources Model of Burnout,* Journal of Applied Psychology 2001.
34. Derfert-Wolf L., *Information literacy – kształcenie umiejętności informacyjnych w bibliotekach akademickich*, [w:] B. Antczak-Sabala, M. Kowalska, L. Tkaczyk (red.), Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność, Wyższa Szkoła Bankowa, Toruń, 2009.
35. Dijk J., *The Deepening Divide. Inequality in the Information Society*, Sage, London–New Delhi 2005.
36. Dutton W., Helsper E.J, *The Internet in Britain: 2007.* Oxford: Oxford Internet Institute, University of Oxford 2007.
37. Elliott A. C., Woodward W. A., *Statistical analysis quick reference guidebook. With SPSS examples*, 2007.
38. Erenkfeit K., Dudzińska L., Indyk A., *Wpływ środowiska pracy na powstanie wypalenia zawodowego*, Medycyna Środowiskowa - Environmental Medicine, nr 15 (3), 2012.
39. Ferrari A., *Digital competence in practice: An analysis of frameworks*, JRC Technical Reports, Joint Research Centre for the European Commission, Luxembourg 2012.
40. Freudenberger H. J., North G., *Burn-out bei Frauen. Über das Gefühl des Ausgebranntseins*, wyd. 9 M: Fischer, Frankfurt 2002.
41. Gajderowicz T., *Korzyści z zatrudnienia: dekompozycja i wycena,* niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 2015.
42. Gaś Z. B., *Doskonalący się nauczyciel*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001.
43. Gawron M., *Koszty pracy a zatrudnienie w Polsce w latach 1999-2008*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, 2016.

44. Gawrońska-Nowak B., Kaczorowski P., *Regionalne niedopasowania na rynku pracy a zmiany poziomu zatrudnienia w Polsce,* Ekonomista, nr 2, 2000.
45. Gawrycki F.M., *Społeczne aspekty rewolucji informacyjnej* [w:] Rozwój w dobie globalizacji, A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010, [za:] L. Zacher (red.), Społeczeństwo informacyjne. Aspekty techniczne, społeczne i polityczne. Transformacje, Lublin–Warszawa 1992.
46. Gazicki A.B., Woźniak R.B., *Społeczna problematyka bezrobocia absolwentów w wymiarze lokalnym*, Pomorska Akademia Pedagogiczna w Słupsku, Słupsk-Koszalin-Szczecin 2002.
47. Gębura R., *Bezrobocie jako problem polityki społecznej*, Acta Scientifica Academiae Ostroviensis. Sectio A, Nauki Humanistyczne, Społeczne i Techniczne nr 5, 2015.
48. Gizińska M., *Aktywizacja zawodowa bezrobotnych w województwie zachodniopomorskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, 2015.
49. Godlewska-Bujok B., *Kształtowanie instrumentów przeciwdziałania bezrobociu w Polsce w okresie transformacji,* niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2011.
50. Grabowski M., *Nielegalne zatrudnienie w gospodarce - ocena i perspektywy*, Rynek Pracy, nr 7, 1995.
51. Grzegorzewska M.K., *Stres w zawodzie nauczyciela*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
52. Gupta A., Erumban A., *Measuring the contribution of ICT to economic growth*, [w:] B. Ark (red.), The linked world: How ICT is transforming societies, cultures, and economies, Fundación Telefónica, Madrid 2011.
53. Haffer R., *Metody i narzędzia pomiaru zasobów wiedzy i oceny poziomu zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach*, [w:] M. J. Stankiewicz (red.), Zarządzanie wiedzą jako kluczowym czynnik międzynarodowej konkurencyjności przedsiębiorstwa, Dom Organizatora, Toruń 2006.
54. Hakanen J.J., Bakker A.B., Jokisari M., *A 35-year follow-up study on burnout among Finnish employees,* Journal of Ocupational Health Psychology nr 3(16), 2011.
55. Hazlitt H., *Ekonomia w jednej lekcji*, Wydawnictwo Znak-Signum, Kraków 1993.
56. Heinrich M., *Kritik der politischen Ökonomie: eine Einführung*, Schmetterling Verlag, Stuttgart 2009.
57. Hołda M., *Edukacja osób starszych w zakresie korzystania z internetu*, [w:] B. Szmigielska (red.), Edukacja w dwóch światach – offline i online, WiR PARTNER Kraków 2011.
58. Horton Jr. F. W., *Understanding information literacy: a primer*, UNESCO, Paryż 2008.
59. J. Majka, Rozważania o etyce pracy, Wrocławska Księgarnia Archidiecezjalna, Wrocław 1986.
60. Jakubowska U., *Wokół pojęcia „kompetencja społeczna" – ujęcie komunikacyjne*, Przegląd Psychologiczny, nr 39, 1996.
61. Janowska Z., Cewińska J., Wojtaszczyk K., *Dysfunkcje zarządzania zasobami ludzkimi*, Wyd. UŁ, Łódź 2005.
62. Jarmołowicz W., Woźniak B., *Bezrobocie nierównowagi a polityka państwa wobec rynku pracy*, [w:], Funkcjonowanie gospodarki rynkowej w Polsce. Aspekty mikro- i makroekonomiczne, red. W. Jarmołowicz, Poznań 2005.
63. Jarmołowicz W., *Osobliwy rynek pracy*, [w:] Polityka państwa na rynku pracy w warunkach transformacji i integracji gospodarczej, red. W. Jarmołowicz, AE Poznań, Poznań 2005.
64. Kabaj M., *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu*, Warszawa 2004.
65. Kabaj M., *Program przeciwdziałania bezrobociu*, Warszawa 1993.
66. Kabaj M., *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Unii Europejskiej i w Polsce*, Warszawa 2004.
67. Kabaj M., *Bezrobocie i ubóstwo*, [w:] Człowiek, rynek, sprawiedliwość, Towarzystwo Wydawnicze i Literackie, Warszawa 2001.
68. Kaczmarczyk S., *Badania marketingowe. Metody i techniki*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.
69. Kamiński S., *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, KUL, Lublin 1992.
70. Kasprowicz Ł., *Rynek pracy w Polsce. Aspekty prawne*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie, Warszawa 2015.

71. Kędra-Podlipniak M., *Skuteczność Europejskiego Funduszu Społecznego w zwalczaniu bezrobocia w Radomiu i powiecie radomskim w latach 2004-2007*, niepublikowana rozprawa doktorska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013.
72. Kędzierska B., *Kompetencje informacyjne – podstawą funkcjonowania społeczeństwa opartego na wiedzy*, [w:] W. Strykowski (red.), Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy, Wyd. Wojciech Skrzydlewski, Poznań 2004.
73. Kołodziej B., *Kluby pracy w strategii oddziaływań społeczno-edukacyjnych powiatowych urzędów pracy w województwie śląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2008.
74. Komisja Europejska, *Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie. Europejskie ramy odniesienia*, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich 2007.
75. Kozek W., *Rynek pracy. Socjologiczna interpretacja podstawowych pojęć*, Studia Socjologiczne, 1993.
76. Koźmiński A.K., *Jak zbudować gospodarkę opartą na wiedzy?*, [w:] Kołodko, G.W., (red.), Rozwój polskiej gospodarki - perspektywy i uwarunkowania, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2002.
77. Krajowa Strategia Zatrudnienia na lata 2007-2013, Dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 6 września 2005 roku, Ministerstwo Gospodarki i Pracy.
78. Kreiner G. E., Hollensbe E. C., Sheep M. L., *Balancing borders and bridges: Negotiating the work-home interface via boundary work tactics*, Academy of Management Journal, nr 52, 2009.
79. Kruskal W.H., Wallis W.A, *Use of ranks in one-criterion variance analysis*. Journal of the American Statistical Association, nr 4,7, 1952.
80. Kruskal W.H., *A nonparametric test for the several sample problem*, Annals of Mathematical Statistics, 23, 1952.
81. Kryk B., *Praca na czarno - konieczność (szansa) czy zagrożenie społeczne?*, [w:] Społeczno-ekonomiczne konsekwencje procesów transformacyjnych w regionach o wysokim bezrobociu, red. A. Suszyński, L. Brożka, Koszalin 1997.
82. Krzychała S., *Ryzyko własnego życia. Indywidualizacja w późnej nowoczesności*, Wydawnictwo Naukowe DSWE TWP, Wrocław 2007.
83. Kuryłowicz J., *Wypalenie się u lekarzy medycyny weterynaryjnej* [w:] W. Okła, S. Tucholska (red.), Wybrane zagadnienia z psychologii klinicznej i osobowości, Lublin 2005.
84. Kwiatkowski E., *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
85. Kwiatkowski E., *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
86. Kwiatkowski E., *Neoklasyczne teorie zatrudnienia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1988.
87. Kwiatkowski E., *Przyczyny wzrostu bezrobocia w Polsce w latach 1990-1993*, Gospodarka Narodowa nr 9, 1994.
88. Litzke S. M., Schuh H., *Stres mobbing i wypalenie zawodowe*, GWP, Gdańsk 2007.
89. Lotko A., *Marketing wobec ponowoczesności*, CeDeWu, Warszawa 2013.
90. Lotko M., Paździor M., Nowak M., Wójtowicz Ł., *Pomiar jakości usług. Wybrane zastosowania metody SERVQUAL*, Instytut Naukowo-Wydawniczy Spatium, Radom 2017.
91. Lotko M., *Jakość usług zapewnienia bezpieczeństwa pracy w organizacjach odpowiedzialnych społecznie*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Radom 2015.
92. Mann H., Whitney D., *On a test of whether one of two random variables is stochastically larger than the other, Annals of Mathematical Statistics*, nr 18, 1947.
93. Martin F. J., *Okun's Law: Theoretical Foundations and Revised Estimates*, The Review of Economics and Statistics, 75/2, 1993.
94. Maslach C., Leiter M. P., Prawda *o wypaleniu zawodowym. Co zrobić ze stresem w organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
95. Maslach C. Leiter M. P., *Early predictors of job burnout and engagement*, Journal of Applied Psychology, nr 93(3), 2008.
96. Maslach C., Jackson S. E., *The measurement of experienced burnout*, Journal of Occupational Behavior, nr 2, 1981.

97. Maslach C., Schaufeli W.B., Leiter M.P., *Job burnout, Annual Review of Psychology*, nr 52 (1), 2001.
98. Maslach C., Goldberg J., *Prevention of burnout: new perspectives*, Applied & Preventive Psychology, Cambridge University Press, 1998.
99. Maslach C., Leiter M. P., *Reversing burnout: How to rekindle your passion for your work*, Stanford Social Innovation Review, 2005, nr 3(4).
100. Maslach C., *Wypalenie – w perspektywie wielowymiarowe, Wypalenie zawodowe. Przyczyny, mechanizmy, zapobieganie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
101. Matczak A., *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych kks*. Podręcznik (wyd. 2 uzupełnione), Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa 2007.
102. Milewski R., *Postawy ekonomii, Warszawa* 1999; por. M. Kabaj, Zasoby pracy, zatrudnienie i bezrobocie, [w:] P. Glikman, M. Kabaj, T. Muszkiet, Ciągłość i transformacja gospodarki, Warszawa 1997.
103. Milewski R. (red.) *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.
104. Mlonek K., *Bezrobocie – pojęcia podstawowe*, SGH, Warszawa 1999.
105. Mlonek K., *Tradycje badań bezrobocia w Polsce – zagadnienia metodologiczne*, Warszawa 1996.
106. Mroziewski M., *Style kierowania i zarządzania. Wybrane koncepcje*, Difin, Warszawa 2005.
107. Niewęgłowski M., *Bezrobocie na obszarach wiejskich regionu siedleckiego i możliwości jego ograniczania*, niepublikowana rozprawa doktorska, Akademia Podlaska w Siedlcach, 2002.
108. Norris P., *Digital divide: civic engagement, information poverty, and the Internet Worldwide*, Cambridge University Press, Cambridge 2001.
109. Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
110. Nowicki J., *Paradoksy pełnego zatrudnienia w Polsce*, Warszawa 1990.
111. Olbrycht J., *Bezrobocie - rozmiary, przyczyny i skutki*, [w:] Rynek pracy w nowych warunkach ekonomicznych, red. S. Bywalec, Kraków 1991.
112. Ostrowska M., Michcik A. *Wypalenie zawodowe – przyczyny, objawy, skutki, zapobieganie*, Bezpieczeństwo Pracy, nr 08, 2013.
113. Pilc M., *Ekonomiczne i społeczne determinanty zmian w poziomie i strukturze bezrobocia w Polsce, w latach 1993-2012*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2014.
114. Pines A.M., *Treating Career Burnout: A Psychodynamic Existential Perspective*, In session: Psychoterapy in Practice, nr 56(5), 2000.
115. Pines A.M., *Wypalenie w perspektywie egzystencjalnej*, [w:] H. Sęk (red.), Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
116. Pisz Z., *Zadania społeczne*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Lange we Wrocławiu, Wrocław 2002.
117. Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu, Sprawozdanie z działalności za 2016 rok, Radom 2017.
118. Prandecki K., *Rewolucja informacyjna – wyzwania przyszłości. Strategie rozwoju obszarów kluczowych dla polskiego społeczeństwa*, PTE, nr 2, 2015.
119. Prandecki K., Hacaga M., Kazanecki W., S. *Śmietanko, Rewolucja informacyjna a społeczeństwa połowy XXI wieku – punkt widzenia młodego pokolenia*, [w:] J. Auleytner, J. Kleer (red.), Rewolucja informacyjna a kryzys intelektualny, Polska Akademia Nauk Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus", Warszawa 2015.
120. Próchnicka M., *Information literacy*. Nowa sztuka wyzwolona XXI wieku, [w:] J. Dzieniakowska (red.), Książka, biblioteka, informacja. Między podziałami a wspólnotą, Instytut Dziennikarstwa i Informacji UJK w Kielcach, Kielce 2007.
121. Rak A., *Rola małych firm w rozwiązywaniu problemów bezrobocia wiejskiego*, Akademia Podlaska w Siedlcach, 2006.
122. Ross S., *The Economic Theory of Agency: The Principal's Problem*, The American Ekonomic Review, nr 63/2, 1973.
123. Samuelson P.A., Nordhaus W. D., *Economics*, McGraw-Hill Education; 19th edition, 2009.
124. Sandrin L., *Jak się nie wypalić pomagając innym. Sposoby przezwyciężania zespołu wypalenia zawodowego*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce 2006.
125. Sęk H. (red.), *Wypalenie zawodowe*, Zakład Wydawniczy K. Domke, Poznań 1996.

126. Sęk H. (red.), *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
127. Skrzypek E. (red.), *Dojrzałość jakościowa a wyniki przedsiębiorstw zorientowanych projakościowo*, Difin, Warszawa 2013.
128. Sloman J., *Podstawy ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
129. Socha M., Sztanderska U., *Strukturalne podstawy bezrobocia w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
130. Socha M. W., Sztanderska U., *Bezrobocie w okresie przemian systemowych gospodarki polskiej*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 5-6, 1990.
131. Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2008 – 2012. Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2012.
132. Stalk G., Evans P., Shulman L.E., *Competing on capabilities: The new rules of corporate strategy*, Harvard Business Rewiev, 1992.
133. Stańczyk A., *Patologia społeczna jako skutek bezrobocia*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2014.
134. Stasiak A., *Możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi polskiej w kontekście integracji z Unią Europejską - aspekty regionalne*, Materiały z konferencji 16-17 maja 2000.
135. Staszewska E., *Środki prawne przeciwdziałania bezrobociu*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
136. StatSoft, STATISTICA PL, TOM III: Statystyki II praca zbiorowa, StatSoft, Kraków 1997.
137. Szabaciuk W., *Przyczyny bezrobocia według przedstawicieli Austriackiej Szkoły Ekonomicznej*, Wrocławskie Studia Politologiczne nr 16, 2014.
138. Szaban J., *Rynek pracy w Polsce i w Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2013.
139. Szmigiel C., Mercik J., *Ekonometria*, WSZiF, Wrocław 2000.
140. Szumigaj R., *Wykorzystanie funduszy z Unii Europejskiej do zmniejszania bezrobocia*, Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku, Nauki Ekonomiczne nr 11.
141. Szylko-Skoczny M., Sytuacja na rynku pracy u progu nowego wieku, Polityka Społeczna, nr 1, 2002.
142. Telep T., *Model zarządzania zasobami ludzkimi na lokalnym rynku pracy*, niepublikowana rozprawa doktorska, Politechnika Poznańska, 2014.
143. Tucholska S., *Christiny Maslach koncepcja wypalenia zawodowego: etapy rozwoju*. Przegląd Psychologiczny, nr 3, 2001.
144. Tylec U., *Efektywność programów przeciwdziałania bezrobociu w województwie śląskim*, niepublikowana rozprawa doktorska, Politechnika Częstochowska, 2011.
145. Unolt J., *Ekonomiczne problemy rynku pracy*, Interart, Warszawa 1996.
146. Unolt J., *Ekonomiczne problemy rynku pracy*, Katowice 1999.
147. Wiśniewski I., *System edukacji prozawodowej jako czynnik kształtujący sytuację na rynku pracy na przykładzie województwa opolskiego*, niepublikowana rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2016.
148. Witkowski J., *Metodologia i organizacja badania aktywności ekonomicznej ludności*, [w:] Aktywność zawodowa i bezrobocie w Polsce, GUS, Warszawa 1992.
149. Witkowski J., *Rynek pracy w Polsce w 1994 roku. Nowe tendencje, stare zagrożenia*, GUS, Warszawa 1995.
150. Witte J. C., Mannon S. E., *The Internet and Social Inequalities*, The Digital Divide. The internet and social inequality in international perspective, Routledge, New York 2010.
151. World Internet Project, Agora SA i Orange Polska, Warszawa 2011.
152. Woźniak B., *Bezrobocie a równowaga rynkowa. Koncepcje teoretyczne i praktyka funkcjonowania gospodarki rynkowej*, [w:] Gospodarka Polska w obliczu akcesji do Unii Europejskiej. Bariery i czynniki rozwoju, red. W. Jarmołowicz, Poznań 2005.
153. Woźniak W., *Analiza bezrobocia w Polsce w latach 2004–2014*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 42, t. 1, 2015.
154. Wyglądała E., *Bezrobocie w Polsce i w świecie. Przyczyny, skutki i przeciwdziałanie*, GBPiZS Warszawa 1997.
155. Wysocka M., *Rola elastycznych form zatrudnienia w kształtowaniu regionalnego rynku pracy*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2016.
156. Zaigrajew A., *STATYSTYKA*,47 UMK, Toruń 2014.

157. Zickuhr K., Smith A., *Digital differences*, Pew Research Center's Internet & American Life Project, Washington D.C., 2012.
158. Zimoń D., *Kościół katolicki na Śląsku wobec bezrobocia*, Kuria Metropolitalna, UŚ, Katowice 2001.

Źródła internetowe:

1. http://csr.forbes.pl/kraje-z-najlepszym-i-najgorszym-work-life-balance,artykuly,181245,1,1.html
2. http://dojrzaloscwsieci.pl
3. http://mikroekonomia.wiedza.diaboli.pl/historia-mysli-ekonomicznej-2/
4. http://pqstat.pl/?mod_f=anova_kruskal-wallis [dostęp: 22.05.2017]
5. http://pupradom.pl/
6. http://rynekpracy.org/
7. http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_Wskazniki_Europa2020.pdf
8. http://www.abc-ekonomii.net.pl/s/bezrobocie_technologiczne.html
9. http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential.cfm
10. http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/standards.pdf
11. http://www.rynekpracy.pl/artykul.php/wpis.652/szukaj.1
12. http://www.statsoft.pl/textbook/stathome_stat.html?http%3A%2F%2Fwww.statsoft.pl%2Ftextbook%2Fstfacan.html
13. https://stat.gov.pl/
14. https://www.gov.pl/cyfryzacja/edukacja-cyfrowa
15. https://www.statsoft.pl/textbook/glosfra_stat.html?https%3A%2F%2Fwww.statsoft.pl%2Ftextbook%2Fglosr.html
16. https://www.statsoft.pl/textbook/glosfra_stat.html?https%3A%2F%2Fwww.statsoft.pl%2Ftextbook%2Fglosr.htm
17. Indeks umiejętności cyfrowych DESI, dane Eurostatu 2015: http://digital-agenda-data.eu/datasets/desi/indicators.
18. Krocz K., Brodziak J., Kobiety na kierowniczych stanowiskach są bardziej narażone na depresję!, https://portal.abczdrowie.pl/kobiety-na-kierowniczych-stanowiskach-sa-bardziej-narazone-na-depresje
19. Modrzejewska A., Wypalenie zawodowe. Zarys problemu, http://iwiu.pl/index.php/zaklady/47-kryzysu/96-wypalenie-zawodowe?showall=1
20. Ramowy katalog kompetencji cyfrowych, https://cppc.gov.pl/wp-content/uploads/zal.-13-Ramowy_katalog_kompetencji_cyfrowych.pdf
21. Raport TNS-u, http://www.tnsglobal.pl/coslychac/files/2015/06/Padasz_na_dziob_w_pracy_Raport_TNS_26.05_V3.pdf
22. Słownik Języka Polskiego: https://sjp.pwn.pl/szukaj/syndrom.html
23. Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2012, https://mc.gov.pl
24. Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013, https://mc.gov.pl
25. Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2014, https://mc.gov.pl
26. Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2015, https://mc.gov.pl
27. Stanek L., Specyfikacja pracy w policji a bezpieczeństwo zdrowotne policjantów, http://kultura-bezpieczenstwa.pl/wp-content/uploads/2015/07/11stanek213-224.pdf
28. Tucholska S., Wypalenie zawodowe w ujęciu strukturalnym i dynamicznym, http://www.kul.pl/files/37/www/Wypalenie_materialy.doc, 2003.

Lukasz Wojtowicz
25.04.2018r